

MUUSEUMIKOGUD

Eesti muuseumide meditsiinilooliste kogude ja esemete väljaselgitamine

LEILI KRIIS, SIRJE SISASK

Tartu Ülikooli muuseum kavandab uut ekspositsiooni ajaloolises vanas anatoomikumis, kus on meedikuid õpetatud Eesti ala ja ümbruskonna tarvis kahe sajandi vältel alates Tartu ülikooli taasavamisest 19. sajandi alguses. Kui paljudele lõpetanutele oli Tartu õpetamise, praktika ja teadusliku tegevuse koht, siis omandatud oskusi rakendati enamasti teistes Eestimaa piirkondades ja läbi ajaloo ka kõikjal välismaal (19. sajandil Saksamaal ja Tsaari-Venemaa aladel, 20. sajandi II poolel endise Nõukogude Liidu piires).

Huvitusime seetõttu, milliseid meditsiiniloolisi kogusid leidub Eesti teistes muuseumides. Hea võimalus sellist teavet saada avanes kultuuriministeeriumi poolt välja kuulutatud muuseumide arendamise toetusprogrammi abil, milles osalesime projektiga „Eesti muuseumide meditsiinilooliste kogude ja esemete kaardistamine” ajavahemikul 17.04.2013–31.12.2013. Arvestades projekti täitmisele ettenähtud piiratud aega, oli andmete saamiseks kõige otstarbekam koostada küsitlus, mille adresseerisime eelkõige muuseumide peavarahoidjatele (vt lisa). Positiivse üllatusena enamik küsitluse saajatest ka vastas sellele, ühed põhjalikumalt, teised põgusamalt. Küsitluse vastustele toetudes ongi koostatud alljärgnev ülevaade.

Eesti muuseumidest on mahukamaid meditsiiniloolisi kollektioone SA Eesti Tervishoiu Muuseumil (ETM) ja Tartu Ülikooli muuseumil (TÜM). Eesti muuseumide infosüsteemi MuIS andmetel on ETMi kogudes mitmesuguseid meditsiiniloolisi materjale (arhiividokumente 3554 sü, trükiseid 596 sü, fotosid 7284 sü, esemeid 445 sü). Kodulehe andmetel on esemekogus 3736 museaali – farmaatsia, kirurgia, oftalmoloogia, laboratooriumi, neuroloogia, günekoloogia, teraapia, uroloogia, stomatoloogia, esmaabi, otorinolarüngoloogia valdkonna instrumente ja esemeid. Põhjalikum on Tallinna Farmaatsiatehase ja tema eelkäija aktsiaseltsi EPHAG labori toodangu näidiste kogu (ravimipudelid, tuubid, karbid, tabletid). Muuseumil on arvestatav kogu balsameeritud elundeid, elundkondi, balsameeritud inimene ning sapi-, põie- ja neerukivide kogum.¹

TÜMi esemelistest kogudest on alakogu „Ajalooline meditsiini kogu” all MuISis leitavad 9086 eseme kirjeldused (koos kujutistega). Kogu kajastab meditsiinilise kõrghariduse ajalugu Tartus, peegeldades ühtlasi arstiteaduse arengut siinses Ida- ja Põhja-Euroopa regioonis 19. sajandi algusest tänapäevani. Kogus leidub anatoomia, farmakoloogia, farmaatsia õppe- ja teaduskollektioone, meditsiiniiriistu (kirurgia, stomatoloogia), eksperimentaalseadmeid (füsioloogia) ja mitmesugust aparatuuri (diagnostika- ja laboriseadmed). Lisaks sellele sisaldab muuseumi arhiivkogu arstiteaduskonna instituutide, kliinikute ja professorite arhiivimaterjale, üliõpilaste magistri- ja doktoritöid ning mahukat sisekliiniku haiguslugude kogu

---

¹ Vt www.tervishoiumuuseum.ee (29.10.2014).

Foto 1. Seadmekomplekt operatsioonihaavade termoraviks Paquelini järgi. Thermo-Cautere de Paquelin. Mon Charriere Collin, Paris, ca 1889 (Narva Muuseum NLM 845/20, foto Irina Kivimäe)

(1846–1946). Fotokogu sisaldab mitmekesisist fotomaterjali, sh Tartu Ülikooli kirurgiakliiniku ja Tartu meditsiinikliiniku patsientide haiguspiltide ülesvõtteid (1860–1924),² antropoloogiateemalist klaasnegatiivide kogu Balti provintssidest pärit meessoost isikute ülesvõtetega 19.–20. sajandi vahetusest jm (vanemad materjalid leitavad e-kataloogist ESTER ja TÜ raamatukogu digihoidlast DSpace).³

Adresseerisime oma küsitluse eelkõige teistele Eesti (riigi- ja piirkondlikele) muuseumidele, kelle kogumisvaldkond ei ole otsest meditsiini, kuid hõlmab sealjuures ka meditsiiniloolisi materjale. Küsitluse andmetel on nende muuseumide kogude ülesehituslikus korralduses meditsiiniloolised esemed paigutatud kas ajaloolise, kultuuriloolise vms kogu koosseisu ja üldjuhul ei ole nendes kogudes leiduvate esemete arv suur, jäädes näiteks riigimuuseumides 200–500 museaali piiridesse (Eesti Rahva Muuseumis (ERM) u 300 sü, Eesti Spordimuuseumis (ESM) 250 sü, Eesti Ajaloomuuseumis (EAM) üle 200 sü, SAs Virumaa Muuseumid (VM) u 500 sü, Narva Muuseumis u 100 sü jne). Enam leidub muuseumikogudes meditsiiniajaloolisi arhiivimaterjale ja fotomaterjale (mida käesolevas projektis käsitletakse põgusamalt). Kui riigimuuseumide kogud hõlmavad materjale ka üle Eesti, siis piirkondlike muuseumide kogudes olevad materjalid on valdavalt seotud nende lähiümbruses tegutsenud meditsiinasutuste (haiglad, apteegid, mudaravilad, sanatooriumid, leprosooriumid) ning tuntud meedikute, farmatseutide ja ravitsejatega (näiteks kollektioon „Haapsalu raviasutused” (Haapsalu ja Läänemaa Muuseumid)).

Küsitluse läbiviimise ajaks oli muuseumikogudes olevatest meditsiiniloolistest materjalidest üle poole sisestatud ka MuSi. Kasutatud on märksõnu aadrilaskmine, anatoomia, apteek, arstimipurk, arstimipudel, doping, ennetav meditsiin, esmaabi, etikett, farmaatsia, füsioloogia, haigete hooldamine, haigla, herbaarium, isiklik hügieen, keha füsioloogilised funktsioonid, kirurgia, meditsiiniajalugu, meditsiin, meditsiiniline tegevus, meditsiinvahendid, mikroskoop, mudaravi, nägemine, rasedus-sünnitamine, ravimine, raviasutus, silt, sanatoorium, sotsiaalhooldus, spordimeditsiin, stomatoloogia, suuhügieen, tervishoid ja meditsiin, tervishoiuasutused, tööstusme-

² Vt Leili Kriis, *Historical Photos of the Surgery Clinic of Tartu University 1860–1918: Clinical cases from the history of modern surgery* (Saarbrücken, 2010).

³ Vt www.muuseum.ut.ee (29.10.2014).

ditsiin, uhmer, veterinaarmeditsiin. Vastustes märgiti ka, et kogudes leidub teaduslikult kirjeldamata ja identifitseerimata museaale (vastavate erialaspetsialistide puudumise tõttu), mis on teinud andmete sisestamise MuISi keerukaks. Seetõttu on küllaltki suur osa meditsiiniloolisi museaale sisestatud infosüsteemi vaid nimetuse ja muuseuminumbriga tasandil.

Muuseumid hindasid oma kogudes leiduvaid haruldasemaid ja tähelepanuväärsemaid meditsiiniloolisi esemeid järgmiselt. ERM tõstis esile rahvameditsiiniga seotud esemeid, millest MuISist on leitavad (koos kujutistega) erinevatest Eesti piirkondadest pärit kupupanemise vahendid⁴ (kupusarved, kupurauad, kupumasinad), ravivad kivid (pikse-, naba-, kõrva-, kaarnakivid, mille kuumutamisel tekkinud kuumale aurule omistati valu leevendav toime), aadrilaskmise vahendid, nõu tärpentini hingamiseks nohu korral jm. EAM hindas enam Johann Burchardi (1776–1838) Mon Faible'i kollektsiooni⁵ ja Eestimaa Kirjandusliku Ühingu muuseumi kogusse kuulunud 11 museaali 16.–19. sajandist (kupunuga ajavahemikust 1501–1600, käe mudel (1701–1800), aadrilaskmise riist, ärritusaparaat, luusaag (kõik 1801–1900)). Tallinna Tehnikaülikooli muuseum (TTÜM) pidas tähtsaks dr Arnold Seppo (1917–1980) luumurdude metallosteosünteesi seadmeid (luufiksaatorid, 4 eset), mis olid omal ajal oluliseks leiutiseks Eesti meditsiinis.⁶ Virumaa Muuseumid nimetasid rõugenuga ja hamba väljatõmbamise konksu, mis kuulus Türgi sõjast osavõtnud Anton Ertsenele, kes kasutanud seda ham-

⁴ Kupupane on keskajast või veelgi varasemast ajast pärit ravimeetod, mida tol ajal kombineeriti aadrilaskmise ja kaanide panekuga. Ravi toimetehhanism on kombineeritud: kupud avaldavad nahale eeskätt termilist ja negatiivse rõhu toimet. Selle tõttu laienevad nahasisesed veresooneid, nahk muutub punetavaks, tekivad iseloomulikud kupurõngad mikrokoopilistest täpperevalumitest. Kuppude toime suureneb organismi vastava piirkonna verevarustus, seda on võimalik seletada reflektorse mehhanismiga. Kuppe pandi peamiselt hingamis-elundkonna põletikuliste haiguste puhul, kuid neist on abi saadud ka selja- ja liigesevaevuste puhul. Kupumassaaži tegemisel libistatakse kas õhutühja tavalist kupuklaasi või veidi suuremat kumerate servadega sobivat nõud õli või geeliga määritud kehaosal, tavaliselt seljal, sellel on hea toime kaela-õlavõtmepingest tingitud vaevuste leevendamiseks.

⁵ Vt: Eve Peets, „Johann Burchardi kollektsioon Eesti Ajaloomuuseumis”, *Tõid ajaloo alalt*, 4 (Tallinn: Eesti Ajaloomuuseum, 2002).

⁶ Arnold Seppo (31.12.1917–19.04.1980) töödest on tänapäeval kasutusel Seppo salv põletushaavade raviks, ravinõelad arstimate luu sisse viimiseks, põletuste esmaabivahendiks, lahused haavade töötlemiseks, Seppo luufiksaatorid (Saksamaal ja Venemaal).

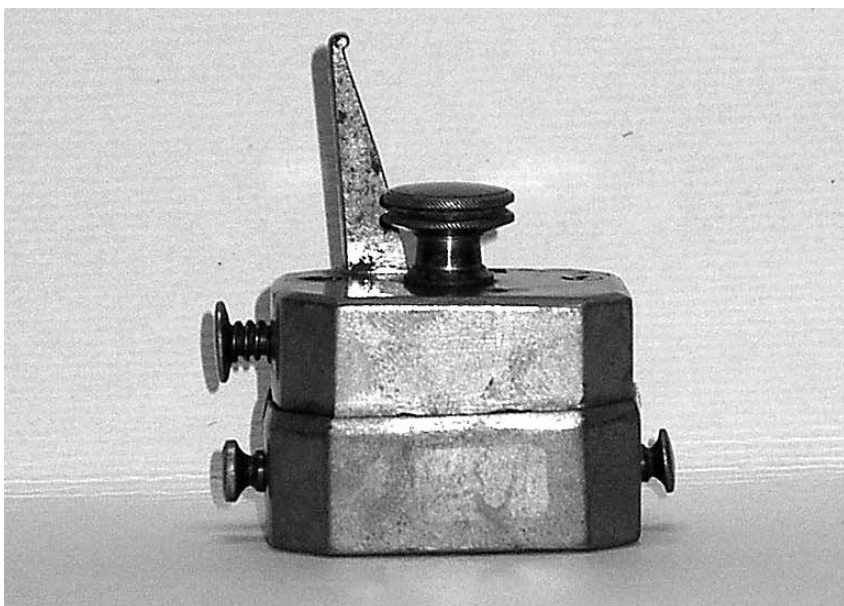

Foto 2. Homöopaatiline apteek. Центральная гомеопатическая аптека С.-Петербурга, ca 1914 (Viljandi muuseum, VM TA 35)

maste väljatõmbamiseks sõjaväes ja hiljem Iila küla elanike hulgas, Viljandi Muuseum saja aasta vanust homöopaatilise apteegi⁷ komplekti, Valga Muuseum aadrilaskmise vahendeid ja kupuklaaside komplekti, tuntud kirurgi August Pobuli (1887–1959)⁸ arstiriistade

⁷ Homöopaatia on alternatiivne ravisüsteem, mille eesmärk on stimuleerida keha loomulikku võimet end ise ravida. Arvamuse kohaselt aitavad homöopaatilised ravimid kõrvaldada organismis valitsevat ebakõla, mis väljendub haigussümptomite kujul; homöopaatilised ravimid kutsuvad ise esile olemasoleva haigusega sarnaseid sümptomeid (*Sarnane ravib sarnast*); preparaatide põhiline eelis on naturaalne iseloom (taimne, loomne ja mineraalne algmaterjal).

⁸ Aleksander Pille, „Eesti legendaarne kirurg August Pobul (26.12.1887–25.05.1959)”, *Eesti Arst*, 88 (7-8) (2009), 530–531.

Foto 3. Kupuraud, 19. sajand (Järvamaa Muuseum PM_4671:3 Aj1486)

Foto 4. Nabakivi, 1912. (Eesti Rahva Muuseum ERM 7403)

kogu perioodist 1922–1936⁹ ning operatsiooniriistu ja abivahendeid Valga haiglast aastaist 1961–1989. Võrumaa Muuseumi kogus on tähelepanuväärsed narkoosiaparaat, aadrilaskmise riistad, eboniidist kuuldetoru ja stetoskoop Teise maailmasõja ajast (tehtud mürsukilust), kogus on veel Võru linnaarsti Rudolf Piho materjalid ja hambaarst Helene Sirki (Zirk) hambaravikabineti sisustus 20. sajandi I poolest. SA Haapsalu ja Läänemaa Muuseumide haruldasemad esemed on pronksist valatud uhmer aastast 1544 ning savist perkolator droogide ekstraheerimiseks aastast 1830. Hiiumaa Muuseum nimetas puust haamrit (tõenäoliselt refleksihaamer); Tartu Linnamuuseum jalasoojendusvanne, silmapesuklaasi ning Tartu proteesitööstuse toodangut (korsetid, proteesid, tallatoed); Pärnu Muuseum dr Kukke süstlaid, apteegikaalusid ja hambaarstiriistu; Eesti Spordimuuseum spordimedit siini ja dopingut puudutavad esemeid, eriti aga dopinguproovi võtmise komplekti; Harjumaa Muuseum Vaida arstikabineti sisustust; Saaremaa Muuseum mahukat ravimipakendite kogu ning Saaremaa vanimate apteekide materjale. Narva Muuseumi kogudes identifitseerisime vanad refleksihaamid, kogus on ka valik stetoskoope ja termomeetreid erinevatest aegadest, kirurgia ja hambaraviriistu, nõukogudeaegseid esmaabipakendeid jm.

Apteekide kogudest nimetati küsitluse vastustes Rakvere Dehio apteegi (131 sü), Rakvere linnaapteegi (90 sü) ning Rakvere keskaapteegi (256 sü) museaale (Virumaa Muuseumid); Paide vana apteegi sisustust (195 eset, annetas apteeker O. Brasche 1912. aastal) (Järvamaa Muuseum); Ambla apteegi museaale ning Räpina apteegi 62 puidust rohpurki 19. sajandi II poolest (EAM); Haapsalu ja Läänemaa apteekide ajaloolisi kogusid (Haapsalu ja Läänemaa Muuseumid) ning Tartu Kivisilla apteegi 20 eset 17.–18. sajandist (Tartu Linnamuuseum). Palamuse apteegihoone on tähelepanuväärne nii ajaloo kui ka apteegi tegevuse poolest, kuna hoone oli ühel eluperioodil koduks kirjanik Oskar Lutsule ja filmirežissöör Theodor Lutsule (Palamuse muuseum).

Arhiivimaterjalidest olid küsitluse vastustes ära märgitud mudaravi kasutuselevõtja dr C. A. v. Hunniuse tegevusega seotud materjalid (uurimused, retseptid jm dokumendid) (Haapsalu ja Läänemaa Muuseumid).

⁹ Vt Mari Juzar (koost), *Peatükke Valga meditsiini ajaloost* (Valga: Valga muuseum, 2008).

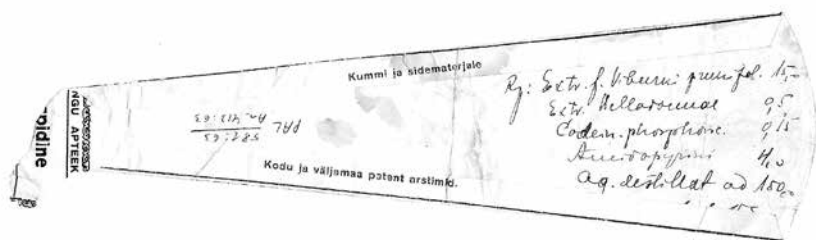

maa Muuseumid); käsikirjad Keila haigla ja apteegi ajaloost, kirurg Peeter Sepa mälestused, Kõue ja Kose meditsiinist (Harjumaa Muuseum); ravimtaimede tutvustused ja rahva tervishoiu käsiraamatud (vanim 1790¹⁰) (Saaremaa Muuseum); rõugepanemise õpetus ning registreerimise vihik (rõugepanija Magnus Romm, kes tegutses Sagadi mõisa piirkonnas) (Virumaa Muuseumid); rõugepanemise raamatud (1850–1880), velsker-rõugetepanija Jaan Schmidt rõugepanemise taotlus ja atestaat 1869–1873 (Mahtra Muuseum); lendleht pidalitõve vastu võitleva seltsi tegevuse kohta Liivimaal (1908); 2 samariitlase tunnistust ja samariitlaste kursuse läbimise tunnistus, nõukogudeaegsed dokumendid Punase Risti tegevusest, apteegi rohpudelite signatuurid (Valgamaa Muuseum); Haapsalu (Läänemaa) haigla, sanatooriumid ja raviasutused (Haapsalu ja Läänemaa Muuseumid); Järvamaa maa-arsti ja maahaigla juhataja ning kohaliku seltskonnategelase Peeter Naarise (1885–1947) kogu (Järvamaa Muuseum); uurimistöo Viljandi vana apteegi kohta ning kassaraamatud alates 1930. aastast, Ilmar Soomre käsikiri „1000 parajuhutumit”, Viljandi linna ja ümbruskonna (Mustla, Jämejala, Karksi) tervishoiuasutuste hoonete projektid (Viljandi Muuseum, Eesti Arhitektuurimuuseum); referatiivne materjal Kärkla haigla ajaloost (Hiiumaa Muuseum); AS Tartu Pärmivabriku vesiravila materjalid (Tartu Linnamuuseum); kirjanik Oskar Lutsu mälestused töötamise ajast mitmetes Eesti apteekides ja Esimeses maailmasõjas (Palamuse muuseum); vastused EÜSi arstiteaduse osakonna küsimuskavale (1937), rahvameditsiini alased käsikirjad, kirjasaatjate mälestused (ERM); muusikute haiguslood, retseptid, kirjavahetus (Teatri- ja Muusikamuuseum); koolinoorte uurimistöid (Võrumaa Muuseum); kooliõpilaste terviselehti (Palamuse muuseum) jpm.

Fotomaterjale on Eesti muuseumides kõige arvukamalt, neid on ka kõige rohkem MuSi sisestatud. Meditsiini valdkonnas on vastustes nimetatud Valgamaa arstide, Taheva ja eriti Taagepera sanatooriumi hoonete, personali ja patsientide fotosid erinevatest perioodidest (Valgamaa Muuseum); Audaku leprosooriumi, mudaravilate ja

---

¹⁰ *Ramma Josepi Hädda- ja Abbi-Ramat: Ehk magusad ja tullusad juttud ja õpetused, kuidas marahwas woib röömsaste ellada, ausal wisil rikkaks sada, ja isse enesele ja mu rahwale monnesugguses häddas ja wiletsusses abbi teha* (Tallinn, 1790).

Foto 5. Apteegipudeli silt, 1934 (Palamuse Muuseum PAL 581:63 Ar413:63)

isikute fotosid (Saaremaa Muuseum); Keila haigla kroonika fotosid (Harjumaa Muuseumid) jm.

Meditiiniga seotud valdkondade materjalidest nimetati enim veterinaariat. Muuseumide kogudes leidub velskriiistu ja veterinaariamaterjale alates 19. sajandist (Mahtra Muuseum, Haapsalu ja Läänemaa Muuseumid, Harjumaa Muuseum). Valga Muuseumis on loomaarst Johannes Niggoli (1883–1967) veterinaarmeditsiiniga seotud esemeid ja trükiseid (luuleraamat, Kamtsätka reisikirjad¹¹), Virumaa Muuseumides esemed (karvapügamise käärnid, operatsiooniistad), trükised (käsiraamatud), arhiivdokumendid ja fotomaterjalid, sh negatiivid Piira veterinaarkeskusest.

Isikliku hügieeni vahenditest toodi välja seebid, seebipakendid ja -karbid; hambaharjad ja -karbid, hambapulbri ja -pasta karbid; kreemikarbid; pesemis- ja habemeajamismaterjalid ja pakendid; maniküüritarbed, kammid jm (EAM, Tartu Linnamuuseum, Tallinna Linnamuuseum jt).

Toitumise teemal nimetati samuti toidupakendeid ning retseptide ja toiduainete tehnoloogiaga seotud materjale (Valga Muuseum jt). Keskkonnakaitse valdkonnast leidub loodusloo õpikuid, käsiraamatuid ja kooliõpilaste vihikuid (Palamuse muuseum). Nimetati ka karskusliikumise materjale. Tervise edendamise teema all võib märkida Hillar Kalda valmistatud nn koormuse jalgratast (Võrumaa Muuseum).

Küsimusele „Millised on teie nägemusel meditsiiniloolised materjalid, mis peaksid olema teie muuseumis ka tulevikus” vastati kokkuvõtvalt: muuseumi tegevuspiirkonda jääv või siis maakondliku

¹¹ Luuleraamat „Kallis kodu” (1954), „Matkapilte Kamtsätkast” (1937). Aastail 1911–1921 viibis J. Niggol Kamtsätkal suu- ja sõrataudi likvideerimas.

meditsiini ajalugu käsitlev materjal, huvi pakuvad konkreetsete isikute meedikute hulgast, kelle roll kohalikus elus on olnud märkimisväärt või lausa legendaarne. Selliste isikutena on muuseumides dokumenteerimist leidnud või leidmas näiteks Arnold Paroll (Hiiumaa Muuseum), August Pobul (Valga Muuseum), Peeter Naaris (Järvamaa Muuseum), Peeter Sepp (Harjumaa Muuseum) ja teised. Kokkuvõtvalt, kohalike meditsiiniuasutuste ajaloo ja arstkonnaga seotud materjalid võiksid ka tulevikus koha leida piirkondlikes muuseumis.

Kuigi meditsiinialaste esemete ja arhiivide kolleksioneerimine eraisikute tasandil ei ole Eestis väga levinud, nimetati küsitluse vastustes siiski üksikuid isikuid, kellel kas tänu tööle või kogudes ja säilitades on tekkinud vastava temaatikaga kolleksioonid. Kogumise objektideks on apteegiesemed, kaalud, trükised, veterinaaria jm. Meditsiinikogude omanikena (kes antud küsitlusest on välja jäänud) nimetati veel Hageri Muuseumi (eksponeeritud maa-apteegi interjäär ja ürdituba) ning Tallinna Tehnikaülikooli Tehnomeedikumi (TTÜM).

Kokkuvõtteks: Eesti muuseumide kogudes leidub kõige enam apteekidega seotud materjale (nii esemelisi kui arhiivi- ja fotomaterjale). Ka hambaravikabinettide sisustusi leidub mitmetes muuseumides (Pärnu Muuseum, Võrumaa Muuseum jt). Piirkondlikes muuseumides kajastub tavaliselt ka veterinaaria temaatika.

Muuseumide kogudes leidub ka tõeliselt haruldasi meditsiiniloolisi esemeid, nagu rõugenuga, kupurauad, aadrilaskmise vahendid, luusaag, ärrituse aparaat, ravivad kivid, homöopaatiline apteek ja palju muud. Arhiivimaterjalidest võiks esile tõsta rõugepanemise materjale, mudaravi temaatikat (Haapsalust dr Hunniuse materjale ning käsikirju, Saaremaa mudaravi ajalugu) ning meedikute käsikirjalisi materjale (ajaloolisi ülevaateid). Kindlasti on neid teemasid enam kui küsitluse vastustes ja siinses põgusas ülevaates nimetatud. Tähelepanuväärne on asjaolu, et muuseumikogudes on dokumenteerimist leidnud sellised teemad nagu doping (ESM); meditsiiniuasutuste (haiglad, sanatooriumid jm) projekteerimine (Eesti Arhitektuurimuuseum, Viljandi Muuseum), haigused ja stress ning nende peegeldumine isiksuse loomingu (Eesti Teatri- ja Muusikamuuseum).

Väga hinnatavad on maakonnamuuseumide kogudes leiduvad piirkonnas tegutsenud või tegutsevate ja piirkondlikku eripära kajastavate meditsiiniuasutuste (haiglad, apteegid, sanatooriumid, lep-

rosooriumid jt) lood ning kohapeal tegutsenud tuntud meedikute materjalid, samuti alternatiiv- ja rahvameditsiini puudutavad materjalid. Kõik see täiendab Eesti meditsiiniajaloo üldpilti.

Töörühm jõudis järeldusele, et MuISi sõnastikku saaks sisuliselt paremini liigendada ning täiendada teemadega, mis kajastuvad konkreetsetes muuseumikogudes (alternatiivmeditsiin, toitumine, keskkond jm). Andmebaasis on olulised infokandjad ka kujutised muuseaalidest. Haruldased ajaloolised dokumendid väärivad nende ajas hapraks muutuva iseloomu tõttu digiteerimist esimesel võimalusel.

Lõpetuseks täname kõiki küsitlusele vastanud peavarahoidjaid ja koguhoidjaid: Riina Reinvelt (Eesti Rahva Muuseum); Sirje Pallo, Maia Madar (Eesti Ajaloomuuseum); Marika Reintam, Kaie Voolaid, Aune Anton (Eesti Spordimuuseum); Karina York (Eesti Tervishoiu Muuseum); Marika Oder (Viljandi Muuseum); Leelo Saar (Järvamaa Muuseum); Arthur Ruusma (Võrumaa Muuseum); Pilvi Põldma (Virumaa Muuseumid); Ingrid Kivest (Valga Muuseum); Mall Sini-veer (Harjumaa Muuseum); Eve Otstavel (Haapsalu ja Läänemaa Muuseumid); Ülli Kont (Pärnu Muuseum); Lea Sillart (Tallinna Linnamuuseum); Aili Vester, Galina Smirnova (Narva Muuseum); Kaie Jeaser, Evi Kärkla, Aime Kärner (Tartu Linnamuuseum); Ave Tarvas (Tallinna Tehnikaülikooli muuseum); Priit Kivi (Saaremaa Muuseum); Helgi Põllo (Hiiumaa Muuseum); Reele Kuuse (Palamuse muuseum), Seidi Raid (Teatri- ja Muusikamuuseum); Anne Lass (Eesti Arhitektuurimuuseum); Piret Kullerkupp (Eesti Kunstimuuseum); Liivi Mölder (Iisaku Muuseum); Rait Talvoja (Mahtra Muuseum); Kaire Ilula (Eesti Põllumajandusmuuseum); Ruth Ristmägi (Eesti Meremuuseum).

◆ ◆ ◆

Leili Kriis, *MA (ajalugu)*, on Tartu Ülikooli muuseumi peavarahoidja.

Sirje Sisask, *mag (koolikorraldus)*, on Tartu Ülikooli muuseumi ajaloolise meditsiinikogu kuraator.

Lisa. Küsimustik

- 1) Kas teie muuseumikogus on olemas:
  - a) eraldi väljatooduna arstiteaduse ajalugu käsitlev alakogu;
  - b) meditsiiniloolised museaalid teiste alakogude koosseisus?
- 2) Materjalide – meditsiini kogu/ meditsiiniloolised museaalid – olemasolu korral:
  - a) kui mahukas see on;
  - b) kui paljusid esemeid/objekte võib täna leida MuISist;
  - c) milliseid museaale peate kõige haruldasemaks, miks?
- 3) Missugused meditsiiniteemad (valdkonnad, isikud, sündmused jms) on esindatud teie kogudes?
- 4) Milliseid erialaseid märksõnu (MuIS või muu andmebaas) kasutate meditsiinilooliste materjalide kirjeldamisel?
- 5) Millised on teie nägemusel meditsiiniloolised materjalid, mis peaksid olema teie muuseumis ka tulevikus?
- 6) Milliseid meditsiiniga seotud valdkondi (veterinaaria, isiklik hügieen, toitumine, keskkonnakaitse jms) leidub veel teie muuseumi kogudes?
- 7) Kas teate teie muuseumi suhtlus-/mõjupiirkonnas meditsiini ajaloole potentsiaalselt huvipakkuvaid kogusid ja isikuid?

Mapping of the Collections of History of Medicine in Estonian Museums

LEILI KRIIS, SIRJE SISASK

University of Tartu Museum

The work plan of the University of Tartu Museum for the following years includes creating a new exposition for the university's Old Anatomical Theatre. This made us wonder, what kinds of collections of history of medicine are there in other Estonian museums. A great opportunity to obtain information opened up with the Ministry of Culture's support programme for developing museums that we participated in with our project "Mapping of the Collections of History of Medicine in Estonian Museums" from 17 April to 31 December 2013. To obtain data, we designed a questionnaire for the chief treasurers